

Historianopetukseen kohdistuu paineita

Tony Taylor & Robert Guyver (toim.): History Wars and the Classroom. Global Perspectives. Information Age Publishing 2012. 205 s. ISBN 978-1-61735-526-4.

Monenlaiset paineet näkyvät käynnissä olevassa opetus suunnitelmatyössä, jonka tarkoitus on saada aikaan uudet linjaukset historianopetukselle Suomen peruskoulussa. Lukuisat yhteisöt ja yksittäiset kansalaiset ovat pyrkineet vaikuttamaan opetuksen sisältöön. Keskustelu ei ole kuitenkaan kärjistynyt sellaisiksi voimainkoetuksiksi, jollaisia olemme saaneet seurata kahden viime vuosikymmenen aikana maailmalla. Historianopetus on ollut median ja poliitikkojen hampaissa tavalla, joka on johtanut puheeseen historiasodista.

Hiljattain julkaistu antologia pyrkii selittämään, mistä historiasodissa on kyse. Teoksen toimittaneilla historiandidaktikoilla, Tony Taylorilla ja Robert Guyverillä, on omakohtaista kokemusta sodan juoksuhaudoista edellisen johdetua Australiassa tutkimusta historianopetuksen tilasta ja jälkimmäisen osallistuttua Englannin kansallisen opetus suunnitelman historiaosuuden laatimiseen. Kirjan toimittajat pitävät käsitettä osuvana kuvaamaan kamppailujen luonnetta, vaikka joidenkin mielestä puheet historiasodista voitaisiin lopettaa, koska ne ovat liioiteltavia ja vahingoittavat historiakasvatuksen alalla toimivien yhteistyötä.

Historiasodista puhuminen on ollut ennen muuta angloamerikkalainen ilmiö. Manner-Euroopassa on puhuttu lievemmillä käsitteillä.

Kanadassa Jack Granatsteinin *Who killed Canadian history?* (1998) oli bestseller ja Australiassa Keith Windschuttlen *The killing of history* (1994) vastaavanlainen myyntimenestys. Sotainen termistö on näkynyt myös Yhdysvalloissa, jossa Edward Linenthalin ja Tom Engelhardtin *History wars: the Enola Gay and other battles* (1996) sekä Gary Nashin, Charlotte Crabtreen ja Ross E. Dunnin *History on trial: Culture wars and the teaching of the past* (1997) puretuivat kysymykseen, mitä oman maansa historiasta suurelle yleisölle saa ja mitä pitää kertoa.

History wars and the classroom valottaa historianopetuksen sisältöä ja suunnasta kymmenessä maassa käytyjä kiistoja. Kovinta retoriikkaa teoksessa viljelee Tony Taylor, jonka artikkelissa toistuvat sodan kielikuvat. Keith C. Barton puolestaan arvostelee sotaretoriikan vastaamattomuutta todellisuuden kanssa. Muut kirjoittajat asettuvat näkemyksissään näiden kahden ääripään välille. Kustantaja voisi syyttää väärenlaisesta mainonnasta, sillä kirjassa puhutaan loppujen lopuksi vähän varsinaisista historiasodista. Harhaanjohtavasta – mutta myyvistä – otisikosta huolimatta teos lunastaa lupauksensa tarjoamalla näkökulman eripuraa nostattaneisiin opetus suunnitelma- ja oppikirjaratkaisuihin ympäri maailman.

Kanadalainen historiandidaktiko Peter Seixas pohtii esipuheessaan kansainvälisen vertailun tarpeellisuutta oppiaineessa, jossa ei ole vastaavaa yhteismitallisuutta kuin matematiikassa, lukutaidossa ja luonnontieteissä, joita mitataan PISA-testein. Teos ei sovellukaan niille, jotka etsivät maidenvälisiä koulutuspoliittisia vertailuja. Historianopetus on politiikan kyllästämää. Historiasodat käydään kansallisella tasolla kansallisista aiheista. Juuri siitä syystä kansalliset olosuhteet on otettava huomioon historianopetusta tarkasteltaessa.

Kirja tarjoaakin tilaisuuden perehtyä eri maiden historianopetuksen kipupisteisiin, jotka nousevat esille kansallisen tason politiikasta.

Kansallisesta luonteesta huolimatta kamppailuja käydään teemoista, jotka koskettavat historianopetusta ympäri maailmaa. Eri maissa, myös Suomessa, pohditaan tällä hetkellä historian asemaa erillisenä oppiaineena, sisältökäannonin ja historiallisen ajattelun keskinäistä suhdetta sekä holokaustiopetuksen sisällyttämistä opetus suunnitelmaan. Kirja tarjoaa näihin teemoihin lisää tietoa.

Tony Taylor kuvaa artikkelissaan paitsi 2000-luvulla Australiassa käynnissä ollutta historiasotaa myös sitä edeltänyttä kiistaa, joka liittyi historian sisällyttämiseen ympäristöä ja yhteiskuntaa tarkastelevaan oppiainekoosteeseen yhdessä maantiedon, yhteiskuntaopin ja filosofian kanssa. Ratkaisu johti historianopetuksen alennustilaan ja historian opintoihin hakeutuvien määrän vähenemiseen. Suunnitelmissa eri oppiaineita eheyttävä opiskelu näyttää hyvältä, mutta Australian tapaus osoittaa, etteivät kaikki opettajat kykene opettamaan eri tiedonaloja niille ominaisilla tavoilla eikä eheyttämällä näin saavuteta toivottuja tuloksia.

Ruth Sandwell puolestaan tarkastelee Kanadassa historianopetuksesta käytyjä kamppailuja. Valtaosa hänen haastattelemistaan historioitsijoista, opettajista ja didaktikoista liitti historiasodan käsitteen pelkästään *Who killed Canadian history?* -teoksesta käytyyn debattiin. Se oli yhtenäistä kansallista historian kaanonin vaatineen ryhmän viimeinen yritys muuttaa historianopetuksen suuntaa. Sandwellin mukaan moniperspektiivinen ja erilaisuuden huomioon ottava historianopetus on Kanadassa vakiinnuttanut asemansa niin vahvasti, ettei edes Jack Granatsteinin bestsellerin käynnistämällä keskustelulla ollut siihen vaikutusta.

Saksassa Sylvia Semmet kantaa huolta nuorten haluttomuudesta hyväksyä heille ylhäältä säilytettyä vastuunkantoa holokaustista. Hänen mukaansa tämä johtuu holokaustiopetuksen synkronoinnin puutteesta, mikä on johtanut aihepiiriin ylikuormittumiseen nuorten opinnoissa. Kun aihetta käsitellään historian lisäksi yhteiskuntaopissa, uskonnossa ja äidinkielen tunneilla, oppilaat ovat alkaneet sulkea siltä korvansa. Semmetin mukaan ilmiö ei ole yksinomaan saksalainen, vaan samaa on nähtävissä monissa Euroopan maissa.

Australian, Kanadan ja Saksan historianopetusta käsittelevillä artikkeleilla on annettavaa meillä käynnissä olevaan keskusteluun: uudessa opetussuunnitelmassa koulut veloitetaan toteuttamaan eheyttäviä opintojaksoja, historian opetussuunnitelmaan vaaditaan sisältöjen kaanonin ja Opetushallituksen johtavat virkamiehet näyttävät uskovan kansanvainojen ja joukkotuhonnan monisanaisen kirjaamisen voimaan. Teos tarjoaakin näihin teemoihin kansainvälisen näkökulman.

Teoksesta saa myös käsityksen Argentiinan, Japanin, Uuden-Seelannin, Venäjän, Etelä-Afrikan, Englannin ja Yhdysvaltojen historianopetuksesta käytävistä kiistoista, joskin monien antologioiden tapaan osa artikkeleista pureutuu annettuun teemaan toisia taitavammin. Englannin kansallisen opetussuunnitelman laadintaa kuvaava artikkeli pursuaa nimiä ja yksityiskohtia, jotka tekevät lukukokemuksesta raskaan Englannin tilannetta tarkemmin tuntemattomalle. Muutamissa artikkeleissa olisi kaivannut enemmän todistusvoimaa esitetyille väitteille. Viitettä kaipaisi esimerkiksi Keith C. Bartonin esittämä toteamus, jonka mukaan Yhdysvalloissa historianopetuksesta käydyltä kamppailulla on ollut vain vähäinen vaikutus varsinaiseen koulutyöhön. Arvostelun kirjoittamishetkellä Yhdysvalloista

kantautuvat tiedot – muun muassa historianopetuksesta johtuneet koululakot – puhuvat eri kieltä.

Historianopetuksesta käydään jatkuvaa kamppailua. Joka kerta historian opetussuunnitelmaa uudistettaessa Suomessakin löytyy tahoja, jotka haluavat jättää omat puumerkinsä. Niin tälläkin kertaa. Sotaa tilanteesta ei synny, mutta se osoittaa, kuinka poliittisesti kyllästettyä historianopetus on.

JUKKA RANTALA
HELSINGIN YLIOPISTO